

למען הדיקטטורה של בי"ג ונערי חצרו

שמחונת למזכירות לא רק את מכתבי ההתפטרות, אלא גם מכתב שאמר: "אני נתתי הכל למדינה, גם את בני בכורי, אל ילך בן-גוריון!" הגיב לבון, בזעם צונן: "הפסיקי לנופף בזכר בנך!" ואו אירעה התקרית שתוארה ביומן בצבעי הפארסה.

מאחר שאיש לא ערך הצבעה בין ההורים השכולים בארץ, שרובם היו מתביישים להעלות את זכר בניהם לצורך צבירת הון פוליטי, היתה הערת לבון במקומה. היא פורסמה לראשונה, למחרת היום, דחקא על ידי ביטאון מפא"י בשפה הפולנית.

זרד לסטר אשכול

קטעי הפארסה לא יכלו להפסיק את הטראגדיה. היא הגיעה בעיקבות אל שיאה — ושוב בלט הדמיון המחריד בינה לבין מרי סטיוארט של שילר. כל הגיבורים כבר נתגלו — שתי המלכות היריבות, נעריהחצר של אליזבת, הוייפנים ועדיהשקר, ואף האביבים שהיו מוכנים למסור את נפשם למען צידקת מרי. רק טיפוס אחד נעדר: הלורד לסטר, הבוגד השפל ומוגיהלב, ידידה של מרי, שהפקיר אותה ברגע המכריע, מכר אותה לאליזבת וקיבל על עצמו לארגן בעצמו את ההוצאהלהורג, כדי להוכיח את נאמנותו.

עתה הוא נמצא בדמותו של לוי אשכול. יתכן כי רק מחזאי גדול יוכל לחשוף את המניעים שהביאו את אשכול לבצע את המעשה הבזוי, סיבה אחת נעוצה בלי ספק בהתבטלותו העצמית בפני בן-גוריון. בניגוד לגולדה מאיר, שהיא אישיות עצמאית וגאה, אין אשכול אלא כלי בידי אחרים, קורבן של פולחן המנהיג.

סיבה אחרת, פרוזאית יותר: כשרהאוצר, אין אשכול מעוניין בהסתדרות'עובדים חזקה, המסוגלת לקום נגד מבול המסים וההיטלים. איש לא היה מעוניין יותר ממנו בהחלפת לבון בקהילינג ניכנע, שיכבול את ציבורה'פועלים ויעזור להכניסו למסחטת הכסים. אם בכל זאת פעל אשכול כמתחך, משך 19 שבועות הפרשה, הרי עשה זאת מפני שחשש מפני פילוג המפלגה. אולי חשב כי מוטב לסלק את לבון בהודמנות אחרת, בשקט וללא סערתי'צרים. אך מקורביו הזהירו מראש: כאשר תתגבש סופית הברירה בין בן-גוריון ללבון, יבחרו אשכול במנהיג האחר.

אשכול לא הסתפק בכך. הוא ידע כי העלה על עצמו את זעמו של ביגיי וכי עמדתו במשטר של מחר מוטלת בספק. כמו לסטר של המחזה, החליט להוכיח את נאמנותו ולרכוש חזרה את מקומו על-ידי הפגנת מסירות אישית. הוא החליט להיות בעצמו תלוי, להעלות בזאת אף על דיון, פרס, אלמוגי ויוספסל.

כך קם אשכול בשיבת המזכירות, הציע בעצמו להדיח את לבון. הוא התנדב גם להביא בעצמו את החלטת ההדחה בפני המרכז, ולנאום בזכותה.

בזאת הכריע את המאבק: עם הצטרפות אשכול לנעריהחצר, הובטח לבן-גוריון הרוב במרכז. הכל ציפו כי יהיה זה רוב מוחץ, וכי כל שאר העסקנים, שנתנו עד כה יד ללבון, ימהרו עתה לחקות את אשכול ולקפוץ על העגלה המנצחת, כדי להציל את עצמם ככל האפשר.

למראה מעשהו של אשכול, לא יכול היה לבון אלא להפליט את המילים של יוליוס קיסר, כשננעץ הפגיון האחרון בגופו: "גם אתה, ברוטוס?"

סטירת'חלתי לבן-גוריון

המזכירות החליטה להדיח את לבון. בנסיבות הקיימות במדינה ובתנועה לא יוכל פנחס לבון לכהן בשם המפלגה כמזכיר הכללי של ההסתדרות. הנסיבות הקיימות היו — האולימפיאטום של דויד בן-גוריון.

החלטה זו היתה בחזקת ניצחון איכותי של המיעוט. כי בצד לבון התייצבו מיטב המנהיגים החתיקים של מפא"י: פנחס ספיר, זלמן ארן, משה שרת, מרדכי נמיר, יונה כסה, אהרון בקר, יוגננד הרנינג, בבה אידלסון, חיים צדוק. בהצבעה גלויה זו הצביעו 11 בעד לבון, לעומת 28 נגדו. יחד עם גולדה מאיר, שנעדרה באופן הפגנתי, תמך כימע שלישי בלבון — השליש האיכותי שריכז בתוכו את מיטב המשקל הסגולי של המפלגה.

למחרת היום היתה ההצבעה חשאית. המוני תל-אביב טיילו ברחובות שטופיה'שמם של העיר, באחירה של חג, מבלי לחוש כי במרחק כה קטן נערכה הכרעה גורלית על עתיד המדינה. אך הרחוב לפני בית אהל לא היה ריק. אורחים מודאגים הצטופפו מתחת לחלונות המוגנים בתריסים, היו עדים להפגנת הסטודנטים ולהתקפה הברוטאלית של המשטרה (ראה עמודים 89).

כאשר חזרו חברי המרכז לאולם, אחרי הפסקה קצרה לאוכל ולספירת הקולות, נדהמו.

שוטרים מכים סטודנטים בשעת ישיבת המרכז

כזור בבית הבליטה

אפילו אוהדי לבון הופתעו. איש לא לקח בחשבון את כוחה של הצבעה חשאית. מבין 288 חברי המרכז (כולל חברי הכנסת, שלפי חוקת מפא"י לא היו רשאים כלל להצביע בעניין הנוגע להסתדרות) זכה בן-גוריון רק ל-159 קולות — רוב של 55.2 אחוז. בעד לבון הצביעו 96 — מיעוט של 33.3 אחוז. חמישה נמנעו, 28 אחרים פשוט השתמשו מן ההצבעה — אולי לא האמינו בחשאיות.

למעשה הנחיתו חברי'המרכז סטירת'חלתי איומה לבן-גוריון — סטירת'חלתי שהיתה מביאה כל מנהיג אחר להתפטרות. אחרי שכבר התפטר, אחרי שהותנעו כל גלגלי פולחן'האישיות, אחרי מסע'התעוררות הסטאליניסטי של יוסף אלמוגי, הצביעו רק 55.2 אחוז בעד האחד בדורו. רוב זעיר במפלגתו שלו — בשעה שכל שאר המפלגות, מיטב אנשיה'רוח וכל העתנים הבלתי'שכירים כבר התייצבו נגדו.

היתה זאת העדות'כבוד למפא"י — אולי האחרונה לה זכתה.

ועתה — חלוקת השלד

למחרת יום ההצבעה שוב לא היה ספק מה דמות המשטר החדש במפלגה. מלבד בן-גוריון עצמו, שנשאר מנהיג יחיד ללא'עירעור, בלטו עתה המשרתים האישיים: משה דיין, לוי אשכול, גיורא יוספסל, יוסף אלמוגי, עקיבא גוברין — ושמועון פרס, שקרנו ירדה מאוד בימי הפרשה.

על הפרק עמדה עתה חלוקת'השלד. אם יתפטר לבון — מי יבוא במקומו? גם אלמוגי וגם גוברין קיפו בסתר ליבם לזכות בפרס זה, ועל כן פעלו כפי שפעלו. אולם נעריהחצר הרעיון להרדים את חברי ההסתדרות על-ידי מסירת התפקיד זמנית לאיש בעל פנים ידועות ומרגיעות — אהרון בקר, או אפילו זלמן ארן. בקר עצמו מיהר להודיע כי הוא מקבל על עצמו את הכרעת המפלגה.

בינתיים עמדה מפא"י במצב מגוחך בהסתדרות. פחד'מח נפל על נעריהחצר כי לבון יוכה להצבעת'אימון בהסתדרות. הם ידעו: אפילו יתפטר או, יישאר המנוצח בעיני העולם והמדינה. על כן התגייסה צמרת מפא"י למיבצע הס'רת'קדים: להכריח את חברי מפא"י בוועד'הפועל להצביע נגד האימון בלבון, נציג מפא"י, שהוא עדיין חבר מזכירות המפלגה וחבר המרכז שלה.

איתה טעה נאלצה הצמרת החדשה להפגין כרבים את פחדה ההיסטרי מפני היריב המנוצח והמודח. היא דרשה לסתום בכוח את פיו של לבון, לאיים עליו שיגורש מן המפלגה אם יעז לענות לדברי ההשמצה שהושמעו נגדו על-ידי נציגי מפא"י בפומבי. לא יותר קלה היתה הבעיה במישור הממשלתי. מנוי וגמור היה עם נעריהחצר לסלק מן הממשלה את שני האישים שגילו אומץ'לב למופת בכל ימי הפרשה, והמאוחדים בהחלטתם למועז בכל מחיר את השלטות פרס ודיין במדינה: גולדה מאיר ופנחס ספיר. לעומת זאת ביקש אשכול להשאירם לפי טעם בתפקידם, כדי להרגיע את העם והמפלגה. אחרי ככלות הכל, רמז, אפשר לסלקם בשקט במועד אחר, כפי שסולק בשעתו שרת.

אם יסיקו גולדה וספיר את מסקנת'הכבוד ויתפטרו מן הממשלה ששוב לא תהיה אלא אסיפת מלחכי'פינכה, מי יבוא במקומם?

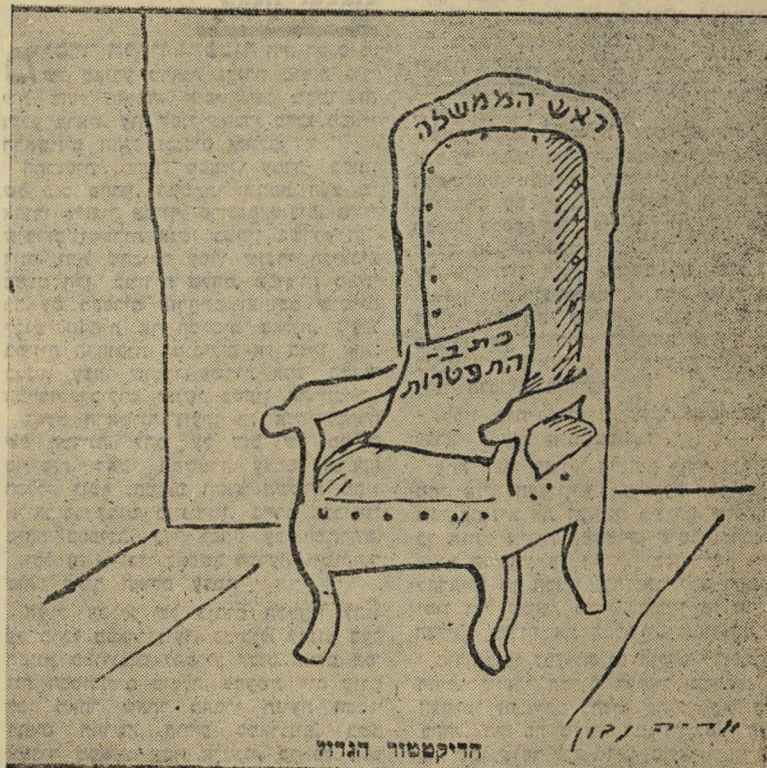
נעריהחצר הפיצו כרבים כי בן-גוריון רוצה למסור את משרד'החוז לדיין. העובדה המדהימה כי איש זה, המיליטאריסט הקיצוני, ששנאת הערבים טבועה בדמו מלידה, הרפתקן קל-דעת הקשור בחוגים החשוכים ביותר בעולם המערבי, אף מובא בחשבון כמנהל מדיניות' החוז של ישראל — מוכיחה מה רבה ההפיכה שחלה בשבת השחורה.

אם בן-גוריון לא יעז עדיין להרחיק'לכת עד כדיכך, יימסר האתנו זמנית, לאבא אבן — דמות אומללה שהצליחה לאבד בשנה אחת את כל ההערכה שרכשה לעצמה בקרב הציבור כששהתה במרחקים. כישרונו הגדול בגיבוש מליצות חסרות'תוכן יוכל למצוא לו מוצא אידיאלי בתפקיד זה.

מה יהיה הרכב הממשלה בה יתחלק שלל זה? אחרי שהימין הודיע על סירובו להשתתף, והשמאל יצא נגד בן-גוריון, לא נשארו אלא הפרוגרסיבים והדתיים. יתכן כי הפרוגרסיבים ייכנעו, למרות העלבון האישי אשר פנחס רוזן ספג, ואילו בעיית הדתיים היא, לדעת נעריהחצר, בעייה של מחיר בלבד.

קשה לדרוש מאורחי ישראל שיתנו אימון כלשהו בממשלה של 67 קולות, מהם 5 ערבים, 3 הכיפות השכירות של אגודת ישראל, המוכנות למכור את הסבתא שלהן כדי לשרת בממשלה ולהצטרף למפא"י, ו-12 קולות הדתיים'לאומיים, אשר מנהיגם ישב בוועדת'השבעה. לא יותר מכובד יהיה הרכב זה בתוספת ששה קולות הפרוגרסיבים — אם רוזן יסכים לטעון כי היריקה בפרצופו לא היתה אלא גשם.

ממשלה אומללה שתקום בצורה זו, ובהרכב זה, רק תגביר את תחושת המפלה המוסרית שנהל דויד בן-גוריון בשבת השחורה.

הדיקטטור הגדול

קאריקטורה של נבון כ"דבר" בעט הפוך